

EXPUNERE DE MOTIVE

Eforturile susținute întreprise atât la nivel central cât și la nivel local de structurile responsabile au făcut din cei trei ani care au trecut momentul de schimbare radicală a politicii de protecție a copilului aflat în dificultate și a adopției. Avem acum un sistem funcțional de protecție a copilului dezvoltat pe un cadru actual și modern, servicii alternative la instituțiile clasice de tip rezidențial, sistem cu una din cele mai mari rate de absorbție a asistenței tehnice și financiare externe, dar și o nouă abordare care pune accent pe calitatea serviciilor și pe calitatea vieții copiilor aflați în instituții.

Sistemul de protecție a copilului necesită în continuare atenție, iar una dintre problemele actuale este mutarea intervenției de prevenire a abandonului copilului cu un pas mai devreme, adică abordarea copilului în cadrul familiei sale. Ca să fie eficientă, politica în domeniul protecției copilului trebuie tratată în cadrul politicilor familiale și considerăm că este momentul să abordăm nu numai individul, ca posibil beneficiar al serviciilor de asistență socială, ci familia în ansamblu.

Actele normative în vigoare în acest moment în materie de protecție a copilului, inclusiv cadrul organizatoric existent, nu permit punerea în practică a noii strategii centrată pe copil și familie și pe crearea serviciilor locale destinate menținerii stabilității familiei și prevenirii separării copiilor de părinți.

Astfel, legislația actuală suferă, în principal, de următoarele neajunsuri :

• reglementează, cu precădere, problematica copilului în dificultate protejat în instituții de ocrotire rezidențială sau prin adopție, neglijându-i pe toți ceilalți copii;

- nu conține măsuri legale de prevenire a separării copiilor de părinți și de comunitatea din care fac parte, deoarece până în prezent preocupările s-au orientat doar pe preîntâmpinarea plasamentului în instituții;

- presupune armonizarea cu prevederile constituționale, dovadă în acest sens fiind faptul că unele prevederi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.26/1997 și din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.25/1997 au fost declarate ca neconstituționale. Aceeași este situația și în privința conformității cu prevederile Convenției ONU referitoare la drepturile copilului și alte altor tratate la care România este parte;

- prevede alocarea de resurse, aproape exclusiv pentru îmbunătățirea la nivel județean a condițiilor de viață ale copiilor din instituțiile rezidențiale și pentru diversificarea serviciilor, dar utilizarea acestora pentru la nivel local pentru satisfacerea nevoilor copiilor este extrem de limitată;

- favorizează apariția unor practici defectuoase, demobilizatoare pentru colectivitatea și autoritățile locale care, neavând mijloacele financiare și umane necesare, au deplasat întreaga responsabilitate în materie de protecție a copilului la nivelul județului. Mai mult, serviciile județului au preluat în mare parte, în mod neproductiv, din responsabilitățile autorităților locale, substituindu-se acestora.

În ultimii doi ani, au fost obținute rezultate importante în domeniul protecției copilului aflat în dificultate. Majoritatea instituțiilor au fost restructurate, iar multe au fost desființate. Totodată, a fost creată o importantă rețea de asistenți maternali.

Cu toate rezultatele remarcabile, îmbunătățirea condiției copilului în general necesită reforma sistemului de protecție a copilului, care este imposibil de realizat fără modificarea și armonizarea legislației, cu atât mai mult cu cât coexistă acte normative în vigoare uneori contradictorii și confuze, precum și prevederi care se anulează reciproc.

În acest context, pachetul legislativ va reprezenta mai mult decât o ameliorare a cadrului legislativ. El va reprezenta baza unui sistem modern, european de protecție a drepturilor tuturor copiilor, pe deplin armonizat cu tratatele internaționale la care România este parte, în mod deosebit cu Convenția europeană privind drepturile omului și, respectiv, Convenția ONU privind drepturile copilului. Este un sistem care își propune înainte de toate să aibă grijă de toți copiii României, trecând de la o focalizare pe copilul aflat în dificultate la abordarea copilului în contextul tuturor drepturilor sale, ceea ce înseamnă în primul rând în contextul familiei sale.

Aceasta deoarece unul dintre primele drepturi ale omului este acela de a se bucura de viața de familie și unul dintre drepturile fundamentale ale copilului este acela de a-și cunoaște și de a fi crescut de părinții săi. Ca urmare, se încearcă introducerea conștientizării primordialității responsabilității părintești față de propriii copii. Pentru ca ea să nu rămână la nivel de principiu va trebui oferit și sprijinul necesar în acest sens - fie sub forma prestațiilor, fie sub forma serviciilor. Există deci o abordare în care părintele este primul responsabil, fiind sprijinit atunci când are nevoie de stat, prin instituțiile specializate ale acestuia (descentralizarea va continua, permițând un anumit gen de intervenție la nivel local și un alt gen de intervenție, mai specializată, la nivel județean). În acest fel, sperăm să lăsăm în urmă una dintre cele mai distructive mentalități, în special pentru dezvoltarea armonioasă a copiilor, moștenită de poporul român: statul trebuie să aibă grijă de copii.

Un alt element de noutate al legii copilului important din această perspectivă este introducerea, cu caracter obligatoriu, pentru prima dată în legislația internă, a unui instrument de lucru, și anume planul individualizat de protecție, esențial pentru o planificare corectă a intervenției în cazul copilului care, din diferite motive, a fost separat de familia sa. Acest instrument de lucru va permite urmărirea acțiunilor întreprinse de serviciile responsabile, pe de o parte pentru ameliorarea problemelor pe care acel copil le are (pe baza evaluării complexe a nevoilor lui), iar pe de altă parte va evidenția munca întreprinsă cu părinții sau rudele pentru ca și ei să-și crească potențialul de îngrijire a copilului și acesta să se întoarcă în familia sa naturala sau lărgită.

Proiectul de lege alăturat cuprinde reglementări în sensul :

- extinderii ariei de reglementare la toți copiii, indiferent unde se află, lângă părinți sau separați de aceștia, în școală sau deja pe piața muncii, în țară sau în străinătate, cu probleme de sănătate, handicap sau de comportament, cărora, fără nici o discriminare, li se garantează exercitarea drepturilor prevăzute de Convenția ONU referitoare la drepturile copilului;
- armonizării cu prevederile Convenției ONU referitoare la drepturile copilului și a altor documente juridice ratificate de România;
- reglementării exprese a rolului părinților în creșterea și dezvoltarea părinților, al colectivității locale, precum și al statului;
- înființării și diversificării serviciilor pentru copil și familie cât mai aproape de domiciliul acestora, cu scopul de a menține familia unită și de a o ajuta să-și asume cât mai bine responsabilitatea față de creșterea și dezvoltarea armonioasă a copiilor;
- utilizării judicioase a resurselor de care trebuie să beneficieze cât mai mulți copii;

- înființării la nivel central a trei structuri noi cu scopul de a coordona activitatea de protecție a drepturilor copilului - Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului - de a gestiona problema adopțiilor - Oficiul Român pentru Adopții - și de promovare a condiției copilului - Avocatul Copilului.

În sensul celor arătate, proiectul de lege cuprinde reglementari referitoare la:

a) drepturile copilului, prin care:

- este însușită și utilizată terminologia din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului;

- exercitarea drepturilor copilului devine operațională și efectivă prin raportarea permanentă a drepturilor copilului la obligațiile ce revin părinților, autorităților publice sau societății în general;

- pentru prima dată, în mod explicit, se precizează că părinții sunt primii responsabili pentru creșterea, îngrijirea și dezvoltarea copilului;

- pentru prima dată în legislația internă, se precizează explicit că responsabilitatea colectivității locale este subsidiară, iar statul intervine complementar, astfel încât va dispărea mentalitatea adânc înrădăcinată, nu numai în rândurile populației, ci și în cadrul serviciilor publice, că statul se poate substitui oricum și oricând părinților, preluând responsabilitățile pe care aceștia le au față de copiii lor;

- respectarea drepturilor copilului nu presupune încălcarea drepturilor părintești, ci asumarea de către părinți a unor obligații permanente fără de care exercitarea drepturilor copilului nu este posibilă. Pentru a realiza acest echilibru și pentru a fi consecvenți principiului respectării interesului superior al copilului s-a ținut seama de drepturile și obligațiile părintești care decurg din alte documente internaționale ratificate de România, referindu-ne, în special, la Convenția europeană a drepturilor omului;

- devine operațională exercitarea de către ambii părinți a drepturilor și a obligațiilor părintești în mod egal, inclusiv după divorțul acestora. Divorțul părinților nu trebuie să afecteze raporturile copilului cu fiecare părinte decât dacă acest lucru este în interesul sau superior;

- prin noile reglementări sunt excluse încălcări sau limitări a exercitării drepturilor părintești prin acte administrative, o serie de competențe din sfera administrativă fiind deplasate către instanța judecătorească.

b) protecția specială a copilului, prin care:

- se introduce obligația autorităților locale de a acorda asistență specială copilului în scopul promovării, creșterii, îngrijirii și educării copilului în familie, fiind posibilă, astfel, prevenirea și eliminarea situațiilor care pot conduce la separarea copilului de părinți;

- înființarea și diversificarea serviciilor la nivel local, cât mai aproape de domiciliul beneficiarilor face posibilă evitarea sau luarea, doar în ultimă instanță, a măsurilor de protecție specială care presupun separarea copilului de părinți;

- sunt introduse noi instrumente de lucru: planul individualizat de servicii și planul individualizat de protecție cu scopul de a răspunde cel mai adecvat nevoilor concrete ale fiecărui copil în parte;

c) instituții la nivel central și local, prin care:

- este definit rolul Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului;

- este înființat Oficiul Român pentru Adopții;

- este înființată funcția Avocatul Copilului creată în scopul de a promova și îmbunătăți condiția copilului în România care va funcționa pe lângă Camera Deputaților;

- sunt redefinite structurile de la nivelul județului (serviciul public specializat pentru protecția copilului și a comisiilor pentru protecția copilului) în condițiile înființării serviciilor publice de asistență socială de la nivelul județului și la nivelul consiliilor locale.

Având în vedere cele prezentate, proiectul de lege alăturat constituie o reglementare cadru cuprinzătoare absolut necesară realizării reformei în domeniul protecției copilului și promovării drepturilor acestuia, reprezentând, totodată, o aliniere a legislației interne la acquis-ul comunitar, în contextul aderării României la structurile europene și euroatlantice.

Cadrul legislativ promovat prin proiectul de lege urmează a fi completat prin legislația secundară care va avea ca obiect reglementarea detaliată a componentelor sistemului de protecție a copilului, cum sunt regimul juridic al adopției, organizarea și funcționarea principalelor structuri cu atribuții în domeniu, respectiv Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, Oficiul Român pentru Adopții, Avocatul Copilului. Este de subliniat faptul că sistemul de protecție a copilului redefinit conform proiectului de lege va deveni funcțional doar în condițiile intrării în vigoare a reglementărilor mai sus menționate, precum și a legislației secundare.

Față de cele arătate, a fost elaborat proiectul de Lege privind protecția și promovarea drepturilor copilului, pe care îl supunem Parlamentului, spre adoptare, cu procedura de urgență prevăzută la art.76 alin.(3) din Constituție, republicată.

